

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В РЕСПУБЛІЦІ МАЛЬТА (1950-2005 РОКИ)

Вербенець А.А.

Криворізький державний педагогічний університет

У статті представлено досвід інноваційних процесів розвитку інклюзивної освіти у Республіці Мальта. З'ясовано, що період організації спеціального навчання для учнів з особливими потребами (1950-1990 рр.) знаменується активним відкриттям спеціальних шкіл для різних груп інвалідів, специфіка функціонування яких призвела до сегрегативних настроїв у мальтійському суспільстві. Охарактеризовано передумови виникнення інклюзивного руху, спрямованого на забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю в усіх сферах життєдіяльності, що започаткувало поступовий перехід від домінуючої медичної моделі інклюзивної освіти до соціальної. Доведено, що розгортання процесів освітнього мейнстрімінгу (1990-2000 рр.) здійснювалось на основі принципів концепції «повної інтеграції»: доступності інвалідів до якісної освіти, поваги до різноманітності, інклюзії, які комплексноспрямовані на включення осіб з особливими потребами до спілкування з однолітками у межах різних програм дозвілля, долучення спеціальних класів до класів загальної школи, розширення можливостей соціальних контактів тощо. Узагальнено результати діяльності усіх зацікавлених установ у запровадженні інклюзивної освіти на різних етапах навчання й створенні умов ефективного особистісного й соціального розвитку осіб з особливими потребами в освітніх установах. Визначено ключові вектори змін у контексті формування «нової моделі» інклюзивної освіти (2000-2005 рр.), якими є: реформи у сфері культури, політики й практики, що мають всеосяжний національний характер й потребують оновлення законодавчих актів задля безперешкодного розвитку філософії та практики інклюзивної освіти в Республіці Мальта відповідно до провідних тенденцій розвитку інклюзії в освітніх системах світової спільноти.

Ключові слова: інклюзивна освіта, Республіка Мальта, особи з особливими потребами, спеціальні школи, мейнстрімінг, модель інклюзивної освіти.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування національної освіти в цілому актуалізується проблема пошуку найбільш оптимальних інноваційних механізмів якісного надання особам з особливими потребами освітніх послуг у навчальних закладах. Статистичні дані інформують, щов Україні проживає 2,7 млн. осіб з інвалідністю різної нозології [2, с. 3], серед яких близько 10% дітей потребують створення належних умов для здобуття освіти й реалізації прав з урахуванням їхніх індивідуальних потреб. Нині, у зв'язку із військовими подіями в країні, кількість таких осіб збільшується, загострюючи проблему пошуку моделей для їхнього навчання, перекваліфікації, соціально-трудової адаптації.

Послідовні дії органів державної влади й громадськості щодо реалізації урядом зобов'язань Конвенції ООН «Про права інвалідів», (ратифіко-

ваної Законом України у 2009 р.), знайшли своє відображення у низці прийнятих законодавчих актів і нормативно-правових документів: Указі Президента «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2011 р.); наказах МОН України «Про затвердження Концепції інклюзивної освіти України (2010 р.), «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі» (2015 р.) та ін. На часі важливим є ухвалення Верховною Радою України законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2017 р.), який закріплює право на освіту осіб з особливими освітніми потребами і надає їм можливість: отримувати освіту в усіх

навчальних закладах, у тому числі безоплатно в державних і комунальних навчальних закладах, незалежно від «встановлення інвалідності» шляхом запровадження дистанційної та індивідуальної форм навчання у створених інклюзивних та спеціальних групах (класах) у загальноосвітніх навчальних закладах; одержувати психолого-педагогічну та корекційно-розвиткову допомогу; самореалізовуватись як особистість, поліпшувати стан здоров'я та якість життя, брати участь у житті громади [3].

Стратегії інноваційного поступу інклюзивної освіти в Україні базуються на принципах індивідуалізації та диференціації, супроводжуючись запровадженням ефективних засобів створення сприятливих умов для розвитку інтересів, здібностей та навчальних потреб осіб з особливими потребами. У прагненні держави досягти найвищих показників у ході реалізації заходів, спрямованих на удосконалення інклюзивної освіти в Україні, цінним є досвід інших країн, які упродовж історичних періодів об'єднують зусилля політичних, громадських, соціальних структур навколо спільного вирішення проблем безперешкодного включення осіб із обмеженими можливостями в усі сфери життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, присвячених вирішенню проблем розвитку спеціальної освіти й створенню сприятливих умов для всебічної адаптації осіб з обмеженими можливостями у соціокультурному середовищі, акцентується увага на: підходах до проблем інвалідності, основних принципах концепції інклюзивної освіти, досвіді реалізації рішень з розвитку інклюзії (В. Азін, Л. Байда, Н. Госс, І. Сухініна, А. Флетчер та ін.); вирішенні психолого-педагогічних проблем інклюзивної освіти, розробленні моделей організації інклюзивного навчання в системі освіти (Н. Борякова, Н. Компанець, Т. Чепель та ін.); створенні умов для соціалізації дітей з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому вимірі (І. Гладченко, М. Супрун, А. Висоцька та ін.). Окремі аспекти дослідження історичної еволюції відносин суспільства до осіб з обмеженими можливостями розкрито А. Скушевською, Н. Лур'єта ін.; М. Малофеев, Ф. Ратнер, В. Феоктістова та ін. у своїх працях обґрунтовують зарубіжні практики інклюзивного навчання, міжнародний досвід розвитку ідей інклюзивної освіти тощо.

Водночас, у теорії педагогічної науки досвід Республіки Мальта щодо розвитку інклюзивної освіти за конкретними історичними періодами є малодослідженим, проте реформації в контексті організації спеціального навчання для учнів з особливими потребами (1950-1990 рр.), переходу від роздільної системи навчання до освітнього мейнстрімінгу (1990-2000 рр.), формування моделі інклюзивної освіти (2000-2005 рр.) характеризуються особливими інноваційними процесами, вивчення яких може слугувати пересторогою для уникнення помилок й основою для здійснення якісних трансформаційних змін у становленні національної інклюзивної освіти.

Мета статті – охарактеризувати інноваційні процеси в контексті реформування інклюзивної освіти в Республіці Мальта у період 1950-2005 рр.

Виклад основного матеріалу. Ставлення суспільства до осіб з обмеженими можливостями й особливими потребами має історичний характер та детерміновано рівнем розвитку суспільства, станом науки та культури, соціально-економічними відносинами, домінуючими релігійними поглядами, національними традиціями та правовими нормами [1, с. 16]. Система освіти в цілому, як важлива ланка розвитку суспільства, розпочала новий виток становлення після Другої світової війни. Післявоєнний період реформування освіти у Республіці Мальта знаменується увагою суспільства до проблем людей з обмеженими можливостями.

Визначальні реформи щодо навчання людей з особливими потребами у Мальті, розпочинаючи із 1950 р., були детерміновані тенденціями змін в системі освіти Великої Британії, оскільки Мальта на цей час була британською колонією. Відтак закономірно, що британська медична модель регламентувала розвиток спеціальної освіти у Мальті. За умов домінування медичної моделі, діти-інваліди деяких категорій не підлягали навчанню, догляд за ними забезпечувала Служба охорони здоров'я [16]. У свою чергу, інваліди інших категорій направлялись лікарями до спеціальних шкіл, з необхідністю розширення яких у Мальті зіткнулись як британські експерти мальтійської системи освіти, так і представники діючих на той час громадських організацій: «Реабілітаційний фонд для осіб із фізичними вадами» (Rehabilitation Fund for the Physically Disabled), «Комісія для хворих та інвалідів» (Commission for the Sick and Handicapped), «Товариство сліпих» (Society for the Blind) та ін. [4, с. 207].

Провідна ідея необхідності відкриття спеціальних шкіл полягала у створенні таких умов для навчання дітей з особливими потребами дітей-інвалідів, за яких вони могли б опановувати певні практичні навички, які забезпечать їхню адаптацію в соціумі, матеріальну незалежність, активну участь у громадському житті.

Започаткування нового експерименту в освіті (1950 р.), котрий передбачав створення спеціальних класів для дітей з низьким розумовими здібностями, значно пришвидшило темпи відкриття спеціальних шкіл у Мальті для сліпих дітей; для таких, що страждали на параліч; із дефектами мовлення та порушенням слуху; для осіб із сенсорними порушеннями тощо. Слід зазначити, що педагогічні колективи спеціальних шкіл, батьки та громадські організації усебічно сприяли залученню дітей-інвалідів до участі у шкільних та позашкільних заходах, вбачаючи у такій діяльності позитивний результат.

Відкриття спеціальних шкіл повело за собою вирішення деяких проблем у системі загальної освіти завдяки створенню при навчальних закладах підрозділів й центрів для дітей, які мали труднощі у навчанні, із затримкою психічного розвитку, дезадаптованих учнів, тим самим розмежовуючи осіб з особливими освітніми потребами та здоровими однолітками. На переконання більшості директорів загальноосвітніх шкіл у Мальті, проблеми фізичного, психологічного або соціального характеру перешкождали швидкості й продуктивності навчання учнів, що зумовило необхідність переведення «несприятливих» учнів до спеціальних шкіл. З огляду на це, П. Барто-

ло висловлює слушні застереження: «відмінність від інших та особливі потреби часто сприймалися як перешкода до прогресу, якого мали досягти «нормальні» учні, тому підігрівання конкуренції серед учнів водночас розвивало ідею сегрегації та менталітету спеціальних шкіл» [4, с. 212].

На початку 1960-х рр. мальтійське суспільство, за активної участі батьків, чії діти страждали від фізичних або сенсорних порушень, але не мали розумових порушень, розпочало інклюзивний рух проти сегрегативних тенденції, з вимогою інтеграції їхніх дітей до звичайних шкіл.

Інноваційні процеси реформування спеціальної освіти у Мальті можна датувати 1978 р., коли на шляху до інтеграції дітей з обмеженими можливостями в загальноосвітні школи Департаментом освіти (Education Department) було затверджено коректну термінологію, зокрема поняття «особливі освітні потреби» (Special Education Needs – SEN), що уможливило змістити акцент з медичної моделі інвалідності на соціальну та переконати суспільство в тому, що людина з інвалідністю є, насамперед, «особистістю із тими ж самими правами, як і всі інші перед Богом й людством» [6]. Проте частина терміну, зокрема «особливі», викликала дискусія у колах соціологів, асоціюючи це поняття із сегрегацією. Згодом, робочою групою з питань розвитку інклюзивної освіти було надано ґрунтовне пояснення, що термін «особливі» стосується індивідуальних освітніх, власних унікальних потреб кожної дитини, котрі школа повинна задовольняти [13].

Варто зазначити, що проблеми осіб з особливими потребами (фізичними, освітніми, соціальними) не були пріоритетними для вирішення урядом у період становлення економіки Республіки Мальта. У планах розвитку мальтійських островів (1969–1974 рр., 1981–1983 рр.) в основному увага була сфокусована на забезпеченні населення робочими місцями, становленні професійної освіти, формуванні у суб'єктів навчання здатностей до гнучкості, адаптації, інновацій, роботи в команді й прагнення служити суспільству.

Відтак, необхідні суспільству зміни щодо інтеграції осіб з обмеженими можливостями в усі сфери соціального життя, були включені до Плану з питань охорони здоров'я Республіки Мальта (1986–1990 рр.). У цьому документі акцентовано, що медичні, освітні, реабілітаційні й соціальні послуги мають бути спрямовані на допомогу людині з обмеженими можливостями інтегруватися в середовище її однолітків й брати повноцінну участь у професійному й соціальному житті суспільства [11, с. 138]. У передвиборній програмі націоналістичної партії (1987 р.) сподівання та пропозиції людей з обмеженими можливостями щодо їхніх прав на безперешкодне функціонування в усіх соціальних сферах були висвітлені у розділі «Охорона здоров'я та соціальна політика» на основі принципів Декларації ООН про права людей з обмеженими можливостями (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) [9], серед яких: мати нормальний рівень життя, наскільки це можливо; брати максимально можливу участь у суспільному житті; бути захищеним від усіх форм жорстокого поводження.

Якісно нову позицію щодо включення інвалідів до усіх сфер життєдіяльності окреслив міністр

соціальної політики, доктор Л. Галеа (L. Galea), створивши у 1987 р. Національну Комісію з питань інвалідів, яка «у своїй роботі має реалізовувати прогресивні ідеї уряду, а саме: замість того, щоб здійснювати певні заходи для інвалідів, уряд буде здійснювати їх разом із інвалідами. Ця комісія має активізувати національну свідомість таким чином, щоб усі ми доклали максимум зусиль для захисту інтересів людей з обмеженими можливостями» [4, с. 219]. До складу Національної Комісії з питань інвалідів увійшли представники департаментів соціального забезпечення, праці, освіти, охорони здоров'я, а також представники Федерації асоціацій інвалідів та осіб з інвалідністю, інші особи громадських організацій. З метою якісної реалізації державної програми щодо справ та інтересів інвалідів їхніх сімей, структуру Національної Комісії з питань інвалідів було розширено десятима підкомітетами, серед яких і підкомітет «Освіта» (Education). На першому семінарі, проведеному даною комісією на державному рівні у 1989 р. за участю міністрів, керівників департаментів, батьків та людей з обмеженими можливостями, для системи освіти окреслювались актуальні завдання щодо забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю, що зумовлювало необхідність підготовки «Акту рівних можливостей» з реалізацією усіх його положень у наступному періоді розвитку інклюзивної освіти у Республіці Мальта (1990–2000 рр.).

Таким чином, результати реформацій інклюзивної освіти попереднього періоду (1950–1990 рр.) започаткували нову лінію інноваційних змін – «мейнстрімінг інвалідності», спрямовану на включення осіб з особливими потребами до спілкування з однолітками у межах різних програм дозвілля, долучення спеціальних класів до класів загальної школи, розширення можливостей соціальних контактів тощо. Визначальним принципом розгортання мейнстрімінгу є комплексність, що ґрунтується на урахуванні інтересів усіх зацікавлених сторін у розв'язанні актуальних проблем у певних часових рамках.

До участі у розвитку освітнього мейнстрімінгу у Республіці Мальта (1990–2000 рр.) активно долучились громадські організації. Так, на початку 90-х рр. групою-тиску «Muviment Edukazzjoni Umana» було розроблено, ухвалено й впроваджено у діяльність шкіл «Хартію прав студентів/учнів» (Charter of Students' Rights), у якій проголошувалась рівноправність усіх студентів/учнів у користуванні ресурсами, необхідними для їхнього повноцінного розвитку [4, с. 223–224]. Урядові структури підтримували діяльність громадських організацій, делегуючи батькам право вибору на відвідування дітьми з особливими потребами загальної чи спеціальної школи.

У свою чергу, у 1993 р. Департаментом освіти, відділами соціальної політики й охорони здоров'я був схвалений документ «Спеціальна освіта на Мальті: Національна політика» (Special Education in Malta: National Policy) [7] й презентований Національною Комісією з питань інвалідів на семінарі для фахівців та педагогів, які займалися вирішенням проблем людей з особливими потребами. Провідна ідея цього документа відображала принципи реалізації соціальної моделі

інвалідності, серед яких: повага до різноманітності (розуміння того, що люди з обмеженими можливостями є частиною прийнятної різноманітності людства, котра включає в себе визнання відмінностей, тому треба їх цінувати такими, якими вони) [5, с. 18]; принцип інклюзії (реформування процесу навчання для надання можливості реалізувати потреби дітей з обмеженими можливостями в умовах загальноосвітньої школи) [4, с. 222]. За підсумками семінару окреслились невідкладні завдання для уряду щодо: розвитку політики рівних можливостей, що забезпечується достатніми ресурсами й ретельним моніторингом; розроблення антидискримінаційного законодавства; оновлення Національних мінімальних навчальних програм з урахуванням принципів поваги до різноманітності та інклюзії тощо.

Основні положення національної політики з питань інвалідів були відображені у концепції «повної інтеграції» (1994 р.), запропонованої новообраним головою Національної Комісії з питань інвалідів Джо Каміллері (Joe Camilleri), який сам був особою із фізичними вадами. Ідея концепції «повної інтеграції» полягала у реалізації соціальної моделі інвалідності на основі взаємозв'язків освіти, що забезпечує певну підготовку й дає змогу працювати, відтак, – досягнення фінансової незалежності і свободи вибору [10].

Відсутність нового Закону про освіту дещо гальмувала повноцінне розгортання національної політики з питань інвалідів та процесів повної інтеграції. Однак, перехід від роздільної системи навчання до освітнього мейнстрімінгу здійснювався за активної участі новостворених урядових підструктур та громадських організацій, які консолідували зусилля для формування єдиного напрямку розвитку системи інклюзивної освіти у Республіці Мальта. Зокрема, у період мейнстрімінгу був створений «Міністерський комітет з інклюзивної освіти» (Ministerial Committee on Inclusive Education, 1997 р.), перша консультативна рада (Statementing Board, 1998 р.), практико-орієнтований Фонд Еден (Eden Foundation, 1998 р.) та ін. Спільна діяльність цих організацій поступово призводила до закриття спеціальних шкіл у Республіці Мальта, що викликало гостру необхідність в оновленні Національних мінімальних навчальних програм, адаптованих до потреб осіб з особливими освітніми потребами.

Так, у 1999 р. парламент Республіки Мальта ухвалив Національну мінімальну навчальну програму, у якій були відображені принципи інклюзивної освіти, а саме: якісна освіта для всіх; повага до різноманітності; принцип інклюзії; гнучке оцінювання навчальних досягнень [15]. З метою ефективного реалізації різних аспектів оновлених програм у цьому ж році було створено 18 робочих груп, до складу яких входили представники уряду, викладачі університету, учителі загальноосвітніх шкіл. Пріоритетними завданнями, що постали для вирішення у діяльності робочих груп були: запровадження інклюзивної освіти на різних етапах навчання; розробка системи оцінювання; створення умов для особистісного й соціального розвитку всіх учнів; організація диференційованого навчання; забезпечення рівності прав усіх дітей у школах та ін. Результати роботи над актуальними проблемами інвалідів заклали

основу для створення у 2000 р. Закону про рівні можливості (Equal Opportunities Act) [14], який забезпечував інтеграцію зусиль усіх зацікавлених установ у створенні умов ефективного розвитку потенціалу осіб з особливими потребами в освітніх установах і їхнього безперешкодного включення до усіх сфер життєдіяльності суспільства.

Таким чином, сформувалось підґрунтя для невідкладних дій щодо оновлення методичного забезпечення й пошуку оптимальних способів якісного впровадження Національних мінімальних навчальних програм, що й визначило наступні напрями реформування інклюзивної освіти на період 2000-2005 рр., який характеризується процесами формування моделі інклюзивної освіти у Республіці Мальта.

Нові реформації на початку 2000 р. знаменуються ухваленням Міністерством освіти Республіки Мальта важливого документа «Політика в галузі інклюзивної освіти для учнів з обмеженими можливостями» (Inclusive Education Policy regarding Students with Disabilities), задля введення у дію якою була створена експертна група «Statementing Moderating Panel», що займалась виявленням дітей з особливими потребами та забезпеченням для них якісної освіти. У той же час, паралельно із експертною групою, продовжували свою діяльність й підструктури Національної комісії з питань інвалідів, які у 2002 р. представили стратегію практичної реалізації Національної мінімальної навчальної програми у документі «Створення інклюзивних шкіл» (Creating Inclusive Schools) [8, с. 45]. Основні вектори стратегії передбачали зміни у сферах культури, політики, практики, спрямовані на забезпечення оптимальних умов перебування осіб з обмеженими можливостями здоров'я у громадському, освітньому й соціокультурному середовищах. Спеціально створена у 2004 р. робоча група здійснювала комплексний моніторинг процесів розвитку інклюзивної освіти, зокрема, за такими напрямками: оцінювання результатів виконання стратегічних завдань щодо впровадження «якісної освіти для всіх»; наявність навчально-методичного забезпечення для ефективного реалізації інклюзивної освіти на різних освітніх рівнях; вивчення стану діяльності діючих спеціальних шкіл; використання фінансових ресурсів; аналіз способів підвищення рентабельності освітніх послуг тощо. За підсумками моніторингу у 2005 р. робочою групою був представлений звіт про стан та перспективи розвитку інклюзивної та спеціальної освіти (Inclusive and Special Education Review), у якому були узагальнені рекомендації й пропозиції щодо здійснення змін у культурі й політиці суспільства з метою формування «нової моделі» інклюзивної освіти у Республіці Мальта. Першочерговими для вирішення поставили такі завдання:

– створення належних умов розгортання інноваційних процесів інклюзивної освіти (включення інклюзії до планів розвитку шкіл; створення гнучких навчальних середовищ для різних можливостей розвитку осіб з особливими потребами; включення обдарованих дітей до системи інклюзивної освіти; оновлення Кодексу етики для вчителів із включення до нього питань інклюзивної освіти тощо);

- визнання впливу інклюзивної освіти (підвищення обізнаності суб'єктів педагогічного процесу щодо питань інвалідності; інтеграція дітей з особливими потребами до середовища загальноосвітньої школи тощо);

- співпраця в межах школи та за її межами (налагодження партнерських відносин із закладами, що мають відношення до інклюзивної освіти, установами з питань працевлаштування та професійної підготовки, центрами допомоги особам з інвалідністю та ін. структурами);

- забезпечення психологічного супроводу навчання учнів з особливими освітніми потребами та надання їм фізичної допомоги у вирішенні щоденних побутових проблем; постачання необхідних ліків та медичних матеріалів;

- включення батьків дітей з особливими потребами у розвиток інклюзії (систематична співпраця батьків та вчителів; створення в школах груп допомоги батьків дітей з особливими потребами; надання допомоги батькам; підготовка вчителів та асистентів до роботи із батьками дітей з особливими потребами);

- відповідність кадрового забезпечення (підготовка державних службовців, вчителів та асистентів до роботи з різними категоріями учнів з особливими потребами; систематичне проведення тренінгів розвитку для освітян; створення мультидисциплінарної команди (фізіотерапевтів, психологів, консультантів, соціальних працівників) на базі шкіл; запровадження посади додаткового вчителя (complementary teacher) для допомоги учням, котрі мають труднощі в навчанні тощо);

- удосконалення навчально-методичного забезпечення та відповідність матеріально-технічної бази (навчальні програми, їх «інклюзивний» зміст, розрахований для усіх категорій учнів; видозміна навчальних предметів з орієнтацією на такі, що сприяють засвоєнню життєвих навичок; пріоритетність практичних занять; процедурність контролю; наявність ресурсних кімнат відпочинку для учнів з особливими потребами, із нестабільним психологічним станом, девіантною поведінкою; наявність шкільних автобусів, обладнаних місцями для дітей з особливими потребами;

- розширення можливостей позакласної роботи (екскурсії, вистави, балет, гімнастика, легка атлетика; організація параолімпійських ігор для дітей з особливими потребами, заохочення їх до фізичної активності);

- подальша освіта та працевлаштування випускників з особливими потребами (перегляд вимог до вступу осіб з особливими потребами до вищих навчальних закладів; ознайомлення випускників з особливими потребами з ринком праці, допомога в обранні професії, працевлаштуванні тощо).

Представлені пропозиції інноваційного розвитку «нової моделі» інклюзивної освіти визначили зміст «Плану перетворення» (Repositioning Plan), у якому були чітко окреслені заходи, спрямовані на якісно нове становлення інклюзивної освіти упродовж наступних 10 років [12].

У «Плані перетворень», окрім реформацій у самій системі освіти, акцент уваги був сфокусований і на модернізації законодавства, зокрема Конституції Мальти (1974 р.) й Закону про освіту (1988 р.); розробленні моделі партнерства батьків

та громадськості (Public-Parent Partnership); вивченні кращого досвіду зарубіжних країн з наступною його імплементацією у практику розвитку інклюзивної освіти в Республіці Мальта.

Висновки. Отже, в контексті реформування інклюзивної освіти у Республіці Мальта період 1950-1990 рр. характеризується організацією спеціального навчання для учнів з особливими потребами. Домінування медичної моделі інклюзивної освіти й активне відкриття спеціальних шкіл для окремих категорій інвалідів спричинили сегрегативні настрої у мальтійському суспільстві, які поступово переросли у інклюзивний рух щодо інтеграції дітей з особливими потребами до звичайних шкіл, що й зумовило переакцентацію медичної моделі інвалідності на соціальну. Увага освітніх урядових інституцій на цей час здебільшого була сфокусована на вирішенні питань підготовки трудових ресурсів для підвищення показників розвитку економіки, тому проблемами включення людей-інвалідів до усіх сфер життєдіяльності займалися урядові підрозділи Міністерств соціальної політики та охорони здоров'я. Створення Національної Комісії з питань інвалідів стало початком активного переходу від роздільної системи навчання до освітнього мейнстрімінгу у Республіці Мальта.

Інноваційні процеси реформування інклюзивної освіти у період освітнього мейнстрімінгу (1990-2000 рр.) супроводжувались об'єднанням урядових структур, експертів, громадських організацій, педагогічної спільноти, батьків та людей з обмеженими можливостями у реалізації соціальної моделі інвалідності, що базується на принципах концепції «повної інтеграції»: доступності інвалідів до якісної освіти, поваги до різноманітності, інклюзії. Цей період визначив перспективні завдання щодо оновлення методичного забезпечення й пошуку оптимальних способів якісного впровадження Національних мінімальних навчальних програм, розроблених на основі цих принципів, що й зумовило розгортання інноваційних процесів, спрямованих на створення «нової моделі» інклюзивної освіти.

Упродовж 2000-2005 рр. у Республіці Мальта поступ інклюзивної освіти ґрунтувався на реалізації ключових положень документів, ухвалених задля здійснення якісних практичних змін у політиці та культурі мальтійського суспільства у контексті забезпечення особистісного розвитку та самоствердження осіб з обмеженими можливостями. Посилення уваги до вирішення питань інтеграції інвалідів до усіх сфер життєдіяльності підкреслило всеосяжний національний характер інклюзивної освіти, що значно активізувало необхідність практичного втілення перспективних планів перетворень системи освіти із урахуванням потреб осіб з особливими потребами та внесення змін до законодавчих актів з метою безперешкодного розвитку філософії та практики інклюзивної освіти в Республіці Мальта відповідно до провідних тенденцій розвитку інклюзії в освітніх системах світової спільноти.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо із дослідженням умов, форм, методів й технологій всебічного розвитку дітей з особливими потребами в системі загальноосвітньої школи республіки Мальта.

Список літератури:

1. Борякова Н. Педагогические системы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии / Н. Борякова. – СПб: Астрель, 2015. – 314 с.
2. Нічого для нас без нас: Посібник з інклюзивного прийняття рішень для громадських організацій людей з інвалідністю. Упорядники: Азін В. О., Байда Л. Ю., Госс Н., Сухініна І. М., Флетчер А. – К: Ленвіт: 2015. – 96 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/toolkit_cso_ukr.pdf.
3. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг [Електронний ресурс]: Закон України від 23.05.2017 № 2053-VIII // Законодавство / ВР України: офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.
4. Bartolo P. A. Meeting the Diversity of Student Needs: the Development of Policy and Provisions for the Education of Children with Disability in Malta / P. A. Bartolo // Yesterday's Schools: Readings in Maltese Educational History / Ed. R. G. Sultana. – Malta: PEG, 2001. – P. 203-233.
5. Barton L. Disability and special educational needs: Some perennial European concerns / L. Barton // Education (Malta). – N 5, 1993. – P. 17-22.
6. Barton L. Introduction: A sociological perspective / L. Barton, S. Tomlinson // Special education: Policy, Practices and Social Issues. – London, 1981. – P. 3-11.
7. Bezzina F. Special education in Malta: National policy / F. Bezzina, Malta: KNPД, 1993. – 54 p.
8. Creating Inclusive Schools: Guide lines for the Implementation of the National Curriculum Policy on Inclusive Education / National Curriculum Council Focus Group for Inclusive Education: P. A. Bartolo, Ch. A. Ferrante, A. Azzopardi, et al.; Ministry of Education – Floriana, Malta, 2002. – 85 p.
9. Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2006: Article 24. – Education [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>.
10. Galea L. Id diskors ta l-Onor, Dr Louis Galea / L. Galea // Opportunitajiet Indaq. – Persunib'Di Qabilità. – Malta, 1994. – P. 2-3.
11. Health Services Development Plan, Malta, 1986-1990. – 167 p.
12. Inclusive and Special Education: review report / L. Spiteri, G. Borg, A. Callus, et al.; Ministry of Education, Youth and Employment. – Floriana, 2005. – 88 p.
13. Inclusive Education // Proceedings: National Minimum Curriculum on its Way. – Malta, 2000. – P. 25-43.
14. Malta: Equal Opportunities (Persons with Disability) Act 2000 [Electronic resource] – Retrieved from: <http://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank//chapt413.pdf>.
15. National Minimum Curriculum «Creating the future together» [Electronic resource] – Retrieved from: https://education.gov.mt/en/resources/Documents/Policy%20Documents/national%20minnimun%20curriculum_english.pdf.
16. The Education Act of 1944 [Electronic resource] – Retrieved from: <http://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/school/overview/educationact1944/>.

Вербенец А.А.

Криворожский государственный педагогический университет

ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В КОНТЕКСТЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ МАЛЬТА (1950-2005 ГОДА)

Аннотация

В статье представлен опыт инновационных процессов развития инклюзивного образования в Республике Мальта. Установлено, что для периода организации специального обучения для учащихся с особыми потребностями (1950-1990 гг.) характерным является постепенный переход от доминирующей медицинской модели инклюзивного образования до социальной. Доказано, что развитие процессов образовательного мейнстриминга (1990-2000 гг.) осуществлялось на основе принципов концепции «полной интеграции»: доступности инвалидов к качественному образованию, уважения к разнообразию, инклюзии. Определены ключевые векторы изменений в контексте формирования «новой модели» инклюзивного образования (2000-2005 гг.), которыми являются: реформы в сфере культуры, политики и практики, имеющие всеобъемлющий национальный характер и нуждаются в обновлении законодательных актов для беспрепятственного развития философии и практики инклюзивного образования в Республике Мальта согласно ведущих тенденций развития инклюзии в образовательных системах мирового сообщества.

Ключевые слова: инклюзивное образование, Республика Мальта, люди с особыми потребностями, специальные школы, мейнстриминг, модель инклюзивного образования.

Verbenets A.A.

Kryvyi Rih Pedagogical University

INNOVATIVE PROCESSES IN THE CONTEXT OF THE REFORMATION OF INCLUSIVE EDUCATION IN THE REPUBLIC MALTA (1950-2005)

Summary

The article presents the experience of innovative processes for the development of inclusive education in the Republic of Malta. This was established during the period of organization of special education for students with special needs (1950-1990). A gradual transition from the dominant medical model of inclusive education to the social one is predominant. It is proved that the development of educational mainstreaming (1990-2000) was carried out on the basis of the principles of the concept of «full integration»: accessibility of disabled people to quality education, respect for diversity and inclusion. The key vectors of changes in the context of the formation of a «new model» of inclusive education (2000-2005) are identified: cultural reforms, policies and practices that are of a comprehensive national character and require legislation updating for unhindered development of the philosophy and practice of inclusive education in the Republic of Malta in accordance with the leading inclusive development trends in the international educational systems.

Keywords: inclusive education, the Republic of Malta, people with special needs, special schools, mainstreaming, a model of inclusive education.